

ШУМАДИЈКА,

ЛИСТЪ ЗА

КНЪИЖЕВНОСТЪ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

Учредникъ и издатель Любомиръ П. Ненадовичъ.

ТЕЧ. IV.

Овај листъ излази вторникомъ и петкомъ, цѣна му е за три мѣсеца 4 цванцика.

№ 25

БЕЛА РУЖА.

(продужено.)

„Сматрайте као да мене браните“ викне Робертъ за одлазећимъ адвокатомъ. Затимъ се врати съ веселимъ лицемъ у собу. „Мати,“ рекне, на какавъ бы се больй начинъ опасногъ Франца ослободити могли. Човеку, кои е за заведеніе сумаспешди способенъ, ко ће више веровати. Кадъ бы пакъ быо осуђенъ, свакъ бы га сажалъвао, а на насъ бы подозревали сви. А што ћу я предъ судомъ сведочити то ће свакий држати за знакъ пріятельства а не за користолюбіе. Поредъ његовогъ бранителя я ћу за њга а не противъ њга бити.“

„Я желимъ адвокату срећу!“ рекне смешећи се удовица.

Робертъ одведе матеръ свою у трапезарию гдѣ ий е Елена већъ очекивала. У веселомъ разговорѣ, у комъ е и прекрасна другарица участвовала, провели су ово трое читавъ сатъ за асталомъ. Истогъ вечера саобшти мати Роберту, да се Елена рѣшила за свагда у њиной породици остати.

„Мати,“ рече Робертъ съ ватренимъ погледомъ, „ты ми даешъ Елену, а я ћу теби дати зато — проклету ону тайну могъ отца.“

„Добро Роберте, треба да одржишь речъ!“

„Кадъ ћемо прстенъ; и то явно, држати?“

„Оногъ истогъ дана, кадъ се и опасный онай наслѣдникъ у заведеніе луды уведе.“

Оба двоє пруже едно другомъ руке, да бы тимъ оснажили саюзъ, кои е користолюбіе и любовь заключила.

VI.

После мѣсець дана, у деветъ сати уютру, стану една прекрасна кола предъ кућомъ гослоє Симонићъ. Три персоне пошну се у иста: адвокатъ Петри, Елена и Робертъ Симонићъ. Старый хорѣ затвори за њима вратанца на истымъ колима, затимъ се врати узъ степене, мрмляюћи у себи.

„Ако невалалство овы людій изпадне за рукомъ, онда нема ни на земљи ни на небу више правде! Было бы сиротномъ Францу боль да найкраћимъ путемъ къ свомъ отцу оде. Я ћу дотле чекати, докъ се судбина тогъ несрећногъ младића нерѣши — ал' онда ћу сребролюбивой

оной жентурини мое миѣниє казати, па овај домъ проклетства, навѣкъ оставити. Великий боже, колике е несреће досадъ проклетый Мамонъ починио!“

Съ погнутомъ главомъ ишао е стараць преко широкогогъ ходника, и ту на патосу види неку малу светлу стварь, онъ се сagne и подигне е:

„Бела ружа! кою Елена обичествує увекъ носити!“ рекне онъ тихо. „Я ћу е сачувати, и невести господина Роберта дати е, коя ю е зацело нерадо изгубила. Кадъ бы само знао, какву ролу та женска овде игра. Докъ даню найвећу скромность показує, вечеромъ излази потайно изъ куће и враћа се текъ у неко доба ноћи. Я нећу да будемъ издаица, ал' ипакъ ће све на светлостъ изићи.“

Съдый овај служитель уђе у свою собицу.

Предъ едномъ величественомъ кућомъ зауставе се кола она, коя су брзо крозь улице, снегомъ покривене возила. Адвокатъ поведе свое пратице узъ едне широке камените степене, затимъ преко едногъ ходника уведе ий у врућу собу, гдѣ ий еданъ судейскій служитель дочека. Елена, одъ стра дркћући, клоне на одну столицу.

„Охрабрите се,“ опоминяше ю адвокатъ; „вы сте на путу да добро, богоугодно дѣло учините. Я ништа више одъ васъ незахтѣвамъ, већъ да обистините оно, што ћу я о станю обтуженогъ говорити, у комъ е онъ онда быо, кадъ су га затворили. Помислите да се смрти и живота тиче!“

Елена се са великимъ усиляванѣмъ опетъ охрабри.

„Опростите,“ обрне се она, смешећи се горко, къ Роберту, „мене е тако стра, као да самъ я сама обтужена, и да пресуду очекуємъ.“

Робертъ ю е тѣшио, и обећа се непрестано поредъ њѣ бити.

„Веруйте ми Елена,“ шаптао е онъ, „вы чините мојой матери велику услугу!“

И дркћући привуче онъ њѣну руку къ устнама своимъ.

„Господинъ Симонићъ, я небы была рада, да се поредъ васъ укажемъ, еръ се већъ говори о наклоности, кою вы према мени осећате.“

„Кадъ бы было могуће, драга Елена, да Франць Осбекъ за свое избавленъ супруги свога роѣака благодарити дужанъ буде.“

Судейскій служитель опеть се укаже и говоріо е тихо са адвокатомъ. Юлій се затимъ окрене къ овима младымъ.

„Я молимъ,“ рече, „да овде долге останете, докъ васъ непозову.“

Затимъ оде у засѣданіе. После полакъ сата ступи пандуръ и позове сведоке. Робертъ е дрктао, кадъ е Ёлена огртало скинути хтѣо. Она е была, необычно бледа, чинило се као да іой е крви у образима нестало; аль она ніе дрктала, и у целомъ нѣномъ изгледу видила се тврдость и постоянство, кое жене обично у критичнымъ появива живота показую. Она е у простой црной хальни стаяла, дубокій изпитуюћій погледъ бацаюћи на Роберта.

„Дайте вашу руку Ёлена!“ шаптао е онъ.

„Ево е! рекне Ёлена брзо и одважно, и увати се нѣму исподъ руке и тако пођу у засѣданіе.

У ономъ тренутку, кадъ су преко прага у засѣданіе прешли, стресе се Ёлена; она е текъ садъ примѣтила, да е свой украсъ, нѣну белу ружу изгубила. Іоштъ се е данпуть окрене у предсобіе — но кадъ изгублѣно невиди, оде управо и тврдимъ коракомъ на место сведока, кое е было поредъ места бранителѣвогъ. Међу слушательима на галеріи подигне се шаптанѣ удивленія, при появленію ове дражестно лепе, бледе девойке. Робертъ ніе могао при томъ шуму, кои е онъ добро поняо, да чувство гордости и радость прикріе, коя му се притомъ узбудила, онъ притисне руку нѣну тврђе своіомъ, и садъ осети, да се она на нѣга ослая.

Почемъ е предсѣдатель изясніо се, да онъ ове сведоке познае, опомене ій онъ да по души и совѣстно на питаня одговараю, коя ће имъ се предложити. Садъ замоли адвокатъ предсѣдателя, да обтуженогъ даде довести. Заповесть се та ясно изда. Одма за тымъ отворе се друга врата, и Францъ Осбекъ, воћенъ двоицомъ жандара, ступи у засѣданіе. Нѣговъ бледый, бригепуный изгледъ, кои е тамница іоштъ умножила, побуди съ тымъ више общте участіе у публикуму и судіяма, кадъ Юлій Петри тронителнымъ словомъ душевно станѣ обтуженогъ разложи. И заиста, Францъ е у томъ тренутку наличіо на какво бѣдно створенѣ, кога е твораць нѣговогъ разума сасвимъ лишіо. Брада и коса обколявале су дивлячно, бледе лице нѣгово, докъ су очи тужно ал и страшно светлиле. Ясно се могло видити да е себи труда давао, да само болестно тѣло свое управо одржи, и да га сильный бооль обтереѣва. Као какво дете, даде се на место осуѣнены одвести. Стоећи, безъ найманѣгъ двизаня саслуша тужбу, коя му се са яснымъ гласомъ прочита. Окривлявали су га збогъ явне побуне, збогъ осведочене борбе са оружаномъ рукомъ противъ кралѣвске войске, збогъ намѣреногъ и одъ части извршеногъ преврата постоѣнегъ државногъ правителства, као на послѣдку и збогъ участія у єдномъ сазаклѣу, ради прогнанія земальскогъ господара.

„Признаете ли ову кривицу коя вамъ се садъ прочитала?“ запита предсѣдатель по учинѣной судейской форми:

Садъ дигне Францъ главу, са спокойнымъ и поноси-

тимъ погледомъ, погледа на судіе. На онда одговори стало и съ достоинствомъ:

„Лажъ ми е увекъ страна была, а честанъ човекъ несме се нѣомъ послужити, па макаръ да бы и животь свой съ тымъ избавіо. Моя мишлѣня, коя су ме онда у бой одагнала, и садъ су она иста, и я признаемъ явно и слободно, да самъ я снажно за свету стваръ слободу маць извукао, и да самъ ново, слободно, садашнѣости одговараюће правителство наместити хтѣо. Бѣтъ“ повиче садъ Францъ. „Народъ и судіе нека садъ чую: Я самъ она дѣла чинію, коя се садъ преступленѣмъ називаю! То е свѣшто имамъ онима казати, кои толико срца и моћи у себи осеѣаю да мишлѣню просвѣштены мужева суде!“

Затимъ седне на клупу, прекрсти руке, па се загледа намрштено у землю.

Дубока тишина слѣдовала е рѣчма обтуженогъ, кои е презирао да се противъ тужбе брани. Изгледъ, кои е Францъ у томъ мучномъ тренутку имао, бую е заиста способанъ да одбранителный основъ нѣговогъ бранителя снажно подпомогне. Ко се у найвећой нужди немаша послѣднихъ избавителныхъ средства, па ма како она слаба была? У узвишеность душе до презирая самогъ себе, више ніе нико у оно време веровао, а понятія о чести и храбрости, као што ій е Францъ описао, тако су се редко у тренутку срамне смрти появлявала, да е овай сирома са свимъ за лудогъ сматранѣ. Судіе и народъ были су морално осведочени о разкинутымъ душевнымъ силама обтуженогъ, аль су іоштъ недостајала правдословна свѣдочанства, я та дати, бую е задатакъ бранителя.

У најлюбопитнѣемъ ожиданію скупштине, устане садъ адвокатъ Юліе.

„Францъ Осбекъ,“ почне онъ мирно и постоянно: „у тренутку вашегъ затвора, вы сте са найтопліомъ любви вашъ животь желили избавити, кои садъ признаванѣмъ ваше кривице презирете. Мени, вашему бранителю, пребацивало бы се да самъ оно тешкосрдіе изъ вида изгубіо, кое е на васъ у тамницы затворено было, ако васъ небы на одржанѣ вашегъ живота опоминяти хтѣо. Истина вы стоите сами у великомъ овомъ свету, у комъ су ваши наймилиі планови осуѣнены; ал у общтемъ мнѣнію мора се онай за мекущца сматрати, коя подъ видомъ мученика, самоубилаць буде.“

Обтуженый погледа са сѣваюћимъ очима у висъ. На нѣговомъ бледомъ лицу видіо се напрасный прелазъ изъ гордогъ гнѣва у срдачну любезность.

„Истина е,“ проговори онъ дрѣхућимъ гласомъ, „я стоимъ самъ, сасвимъ самъ у свету! Готово ми се чини као да самъ я хтео рукомъ судіе да са себе стресемъ ярамъ кои ми е омрзао. Но я се заклинѣмъ свимъ што ми е свето —“

„Некунѣте се господине!“ прекине му речъ адвокатъ. „Има люди кои ће осведочити, да вамъ е, при вашемъ затвору животь іоштъ міо бую. Вы сте искали новаца за бѣгство одъ вашегъ роѣака. Господинъ Симоніѣ неће пропустити да осведочи, ако вы остати узхѣте при —“

Роберте! Роберте!“ повиче Францъ jakimъ гласомъ, и разшири руке свое. „Ты, ты оѣшь да ме избавишь? Не, то ты неможешъ, ты си дошао да ме упропастишь. Иди на кажи твојој матери, да я мое право на наслѣдіе са собомъ у гробъ носимъ. Ты си мой непріятель, ал' я ти праштамъ. Твоя е мати сестра могъ отца, кои ме тамо на небу оченуе!“

Овай обртай сцене ове, Робертъ ніе предвидіо; онъ се много више надао, да ће сведочанство свое само предъ судіама полагати.

„Францъ,“ рекне овай упрепашћенъ, „ты видишь, я самъ на страни твогъ бранителя!“

„Оѣшь вальда, да ми садъ мой животъ онако предъ ноге бацашъ, као оно вече твою кесу? Иди, нећу низа што да ты благодарити дужанъ будемъ! Судъ нека по закону рѣши, я се покоравамъ пресуди нѣговой. Юшть едномъ Роберте, я ти праштамъ, ерѣ я немогу на онога мрзити, когъ сажалѣвати морамъ.“

Садъ ступи узбуђеный Францъ своимъ рођаку ближе за еданъ коракъ да му руку пружи — ал' садъ угледа Елену, коя е бледа као мртва, за Робертомъ стаяла. Као окаменѣнь стане и загледа се у ню; по томъ покріе рукама свое бледо лице и почне яко ецати. Но опетъ се напрасно охрабри.

„И ты си дошла?“ повиче онъ срцепараюћимъ гласомъ. „Оѣшь ли и ты да ми растанакъ са животомъ отежчашъ? Шта е то? Шта е то? мой аѣнео, моя заручница, стои на страни могъ бранителя —“

(продужиће се.)

РУКАВИЦЕ.

(Милобрука одъ І. С. Поповића.)

Едно одъ найвећи доказателства, да е човекъ изображенъ, да разуме правила вышегъ саобраштая, и да законе учтивости не прелази, есу рукавице. Ніе нужно назити, шта му е у глави, да ли говори паметно или лудо, учтиво или безобразно, већ му само погледай на альине, особито на руке, па ћешъ одма примѣтити, у колико е изображенъ или неизобразенъ.

Родословіе рукавица увісно е тамомъ древности; ерѣ су и у неизобразеномъ јоште вѣку люди тражили сачувати руке одъ зиме и мрза; стари юнаци употребљавали су рукавице яке, да се сачуваю одъ удара мача; но нашъ изображеный нараштай знао е и ово улештати, начинивши рукавице одъ najlepше коже, одъ свиле, и друге скупцене матеріе, како бы се и лети носити могле, и другомъ украшенію подпуно одговарале. Србљи, кои ногама и рукама трче къ просвети, имаю право, што и ту мому уводе. Я мислимъ, да само рукавицама и другимъ некимъ альинама имамо благодарити, што насъ е пре неколико година еданъ великій државникъ не варварима, него само полуварварима назвао; а да обучемо плундре и камашне, были бы онда европейскій цивилизиратый народъ. Тко бы се надао тако волшебной сили у альина? Зато млади Србљи, кое духъ времена зове, да се просветите, гледайте да ни една мода не протрчи мимо нашегъ вни-

манія. Изображеніе е сада и лако и етино, и свакій трговаць, свакій альинарь или чизмаръ свака машандмода калами цивилизацію.

Садъ се обично много пише, и толико више, колико се маиѣ мисли. Да е ово истина, увериће васъ „Новине“ не само овогодишнѣ, него и пређашнѣ. По 730 табака кое правы листова, кое додатака преко године, а ни 70 паметны речій! Но вальда нећемо баръ то одрицати, да е кнѣгопечатня прва дадила просвете, а што често наймаловажнѣе лакрдіе биваю предметомъ кнѣжевне разправе, то има темеля у оној пословици: одъ мале искре великій пожаръ; одъ незнатне кнѣге велика наука! Како бы на примѣръ занимателна была кнѣга, у којој бы се доказало, зашто е кожа мачія, преображена у рукавице, лепша и благороднѣя, него ли природна кожа руке човечіе.

Такова кнѣга могла бы бити не само полезна, него и врло пространа; ерѣ бы намъ обяснила многе ствари, кое су непонятне простоме разуму; на пр. зашто онај, кои посѣте чини, мора имати рукавице на рукама, а газда одъ куће не мора; зашто се безъ рукавица ручава и вечерава, и одъ овога правила само оне даме одступаю, кое су сасвимъ по моди; зашто се заклетве полагаю безъ рукавица, а не у рукавицама, и т. д. Я, кадъ бы имао кою речъ проговорити, наредіо бы, да се баръ они съ рукавицама заклиню, кои мисле неиспунити заклетву, или се лажливо куну. Пакъ и ту небы само просто рукавице предписао, него бы назначіо, какве за кои случай да се употребе: или лисичіе, или псеће или курячке, или друге кое, онако сирѣчь, какве е кои нарави или природе.

Да ли ће кадъ у моду доћи какве рукавице за лице, као што садъ за руке имамо? — Я мислимъ, да бы требало, не толико зиме ради, ерѣ шта ће зима у средъ лета, него што бы друге ползе принеле. Свакій ће шальваць помислити „да се заклучи лице, кое е ружно“ Али гди се о напредку говори, са свакомъ шаломъ у край. Сасвимъ е друго, што такове личне рукавице (или како ћемо ѿй назвати) препоручуе. На пр. оне бы се могле начинити, како човекъ захте: округле, дугулясте, беле или белорумене, или сасвимъ црвене, съ малымъ или великимъ носомъ; еднимъ словомъ, како се коме допада. И како годъ што намъ рукавице уштеђую трудъ, те не могамо руке белити, тако бы могло престати белило и руменило на лицу, кадъ бы се образи беломъ или руменомъ финомъ кожомъ навукли.

Найлосле полза одъ оваковы рукавица была бы и та, што бы намъ лице заклучила, те небы нико примѣтити могао кадъ се застидимо, почемъ се зна, да е безобразлукъ многе изъ найвеће неприлике избавіо, или иначе у свету одъ найвеће помоћи быо.

Међутимъ мода иде своимъ путемъ, необзирући се, шта Петаръ, шта Павле говори и пише. Пакъ и сами мудраци, кои е изсмѣваю, каскаю полако за нѣомъ, да сами небы изъ цивилизаціе изишли.

Цивилизація и разкошь могу се сматрати као мужъ и жена. Незадовольна е съ нѣимъ, али га опетъ подъ руку води.

Ако е право, да човекъ на кућу, на виноградъ, на землю данакъ плаћа, у толико е праведніе, да и разкошь

данку подпадне, и толико већемъ, колико е излишни. Шта бы држава одтуда добила, остављамъ ономъ прорачунати, кои се државословнымъ наукама занима. На пр свакиј потребуе на годину баръ 5 талира за рукавице, пакъ зашто небы јоштъ еданъ у име данка плаћао. Нека се одреди, да се за валъ плаћа 3 талира, коя бы жена рекла: да се не плати? За пушћулъ златанъ право е да се плаћа по дукатъ, а за сребрнъ по 6 цванцика. За сваку моду одъ шешира нека се порезъ само одъ 1 десетакъ удари, пакъ бы грдна сума изишла. А гди су каруце, на два или 4 коня; они мали пси, кои се болъ раане, него многи люди; гди су оне различите матеріе одъ аљина, кое се показую и пролазе као репата звезда? Зашто жена или девојка, коя по 10 — 15 талира дае за какву танку аљину, да е еданъ путъ или двапутъ обуче, и потомъ бацы, не бы јоштъ еданъ талиръ издала у име данка.

Но оштроумна се глава захтева, коя ће такавъ порезъ ударати, еръ су одношенія врло различита. На пр. кадъ девојка каже, да зато шеширъ носи, што бы јој иначе глава одъ сунца пукла, треба да плати малый порезъ; али кадъ шеширъ само стражню часть глави покрива, а теме е голо, нека плати двоструко: прво моде ради, а друго што вара светъ. Кадъ се мода одъ капа мена, треба свака жена по нешто да плати; алъ кадъ девојка съ капомъ избуљи крозь прозоръ главу, а кадъ се уда, оди гологлава, треба да подпадне великомъ данку. Кадъ млади люди употребљаваю наочаре, треба да плаћаю двострукиј порезъ, прво: зашто се не лече, него укидаю лекарима ужитакъ, а друго, што јоштъ већма очи кваре.

Што е најважније: ако се другиј данакъ чини овомъ и ономъ тегобанъ; оваковый порезъ, коя бы се на моду ударао, најлакше бы се могао покупити.

М Р В И Ц Е

— У време Наполеона I. было е у едномъ окружію француске, еданъ управитель кои се радо са државописомъ (штатистикомъ) занимао, и о томе писао. Кадъ е Наполеонъ I. у нѣгово окружіе дошао и съ нѣмиме се о млогоме разговарао, рекне управитель нѣму, заръ ништа непитате о државопису. Наполеонъ рекне: „пита ћу васъ и о томе,“ и насмеявши се упита: „колико е птица прелетило ове године преко твогъ окружіа?“ „само еданъ орао“ одговори управитель.

— Еданъ докторъ написао е критику противу 55. учены людій, кои су сви за 55 година умрли.

ПОЛЕЗНЕ ОПОМЕНЕ.

— *Зейтингъ се ужеже* мѣшајући се съ воздухомъ и пијући изъ воздуха кисеоникъ; зато ће се држати, кадъ га тимъ одъ воздуха одвоимо, да га у флаше или ћупове разточимо, съ два прста одозго шпирта сунемо и флашу потомъ запушимо. При употребљавању треба шпиртъ, кои одозго плива, свакадъ одвадити.

— Буреди, чаброве, корита и т. д. кадъ *протичу* најболъ е *замазати* овимъ тестомъ: Узми по двѣ шаке чи-

сте плеве и стуцане, просіјане циглѣ, едну шаку ковачине (што съ наковня однада), помѣшай све ово съ толико катрана, да буде као тврдо тесто; намажи пукотине најпре съ катраномъ, па њи испуни овимъ тестомъ.

ДОМАЊЕ НОВОСТИ.

— Потврѣени су: Дим. Приобарацъ за дѣйствителногъ помоћника попеч. правос. и просвѣщенія, и Дим. Матићъ за дѣйствителногъ началника иностр. одѣл. при княж. канцеларіи.

— Постављени су: столонач. иностр. одѣл. Люб. А. Петроніевићъ за секретара истогъ одѣленія, а на нѣгово место Јованъ Ристићъ протоколста; а на нѣгово место Миланъ Стоићевићъ архиваръ, а на нѣгово место Миланъ Јанковићъ регистраторъ а на нѣгово место Ђорђе Николићъ регистраторъ ин. одѣл. а на нѣгово место Милованъ Јанковићъ канцелиста попеч. просвѣщенія — сви при княжеской канцеларіи. — Дим. Гоц. Петровићъ протоколста попеч. прав. за столоначалника апелације.

— Марко Михайловићъ писаръ началн. окр. смедер. постављенъ е за дѣловодителя комесаріята при поп. вн. дѣла.

— Пензиониранный членъ совѣта Вуле Глигоріевићъ представіо се 19. т. у вѣчностъ, и 20. т. м. у неделю было е при млогобройной пратњи саранѣнъ.

СТРАНЕ НОВОСТИ.

— Князь Горчаковъ явля изъ Севастополя одъ 8. Марта: да су французи, кои су на руска нова утврѣенія напали, съ великомъ штетомъ узбиени. Турска кавалѣрія 2. о. м. изашла е изъ Евпаторіе, но Руси е узбію натрагъ. Томъ приликомъ ранѣнъ е Скендер-бегъ командантъ турске кавалѣріе.

— Млого ће принети миру, што се Аустрија изяснила, да никако нежели царство цара рускогъ Александра сманѣтити, или нѣгову честь ослабити.

— Царъ Наполеонъ све се већма склонъ показуе, да войска остави Крымъ, и Севастополь да nebude срушенъ: и по томе ни са те стране нема никакве препоне за обштыи миръ.

— Новиве пишу: да ће князь Горчаковъ са 60 хил. войника одъ Перекопа ударити најпре на Евпаторію, па кадъ ту сврши посао, онда ће текъ ударити, да ослободи Севастополь одъ обсаде.

— Саюзници гледи што пре могу да, или юришомъ узму Севастополь, или да га заключивши честанъ миръ, оставе. Они се врло бое да наступаюће месеце Априли и Май у Крыму дочекаю. Ербо болестъ была бы опаснја одъ неприятеля.

— Великий Фридрихъ (прайскій краль) премда е у источномъ питаню свагда руску политику слѣдовао; опетъ е едномъ приликомъ рекао: „Кадъ Руси буду у Цариграду, две године после тога доћи ће и у Кенигсбергъ, у Прайску.“

Течай новаца: сребро 125; дукати по 5 ф.р. 50 кр. ср. за банке.